

VSCHINAUNCHA DA S-CHANF

CONSTITUZIUN CUMÜNELA

INDEX

Pagina

I.	Disposiziuns generelas.....	3
	(art. 1 – 30)	
II.	Organisaziun cumünela.....	8
	(art. 31 – 57)	
1.	Organs cumünels	8
	(art. 31 – 35)	
a.	La votaziun a l'urna.....	10
	(art. 36 – 38)	
b.	La radunanza cumünela.....	10
	(art. 39 – 43)	
c.	La suprastanza cumünela.....	12
	(art. 44 – 51)	
d.	La cumischiun da gestiun.....	14
	(art. 52 – 53)	
e.	Il cussagl da scoula.....	15
	(art. 54 – 55)	
2.	Cumischiuns.....	15
	(art. 56)	
3.	Direcziun d'affers.....	15
	(art. 57)	
III.	Finanzas, impostas ed otras taxas.....	16
	(art. 58 – 66)	
IV.	Corporaziun vschinela.....	17
	(art. 67)	
V.	Disposiziuns finelas.....	18
	(art. 68 – 70)	

CONSTITUZIUN DA LA VSCHINAUNCHA DA S-CHANF

I. Disposiziuns generelas

Artichel 1

La vschinauncha da S-chanf es üna corporaziun territoriela dal dret public. Ella consista da las personas chi dmuran sün sieu territori ed as cumpuona da S-chanf e sias fracziuns Cinuos-chel, Chapella e Susauna.

La vschinauncha

Artichel 2

¹La vschinauncha ho il dret da legislaziun ed administraziun i'l ram da las ledschas federelas e chantunelas.

Autonomia

~~²I'l ram da sia cumpetenzza leghela ho ella la suverauna in que chi riguarda
persunas, bes-chas ed ogets sün sieu territori.~~

Artichel 3

La vschinauncha executescha las incumbenzas ch'ella ho d'accumplir a bön da la generalited.

Incumbenzas

Ella promouva il svilup culturel scu eir il bainster sociel ed economic e decretescha las ledschas ed ordinaziuns necessarias.

A. In generel

Artichel 4

Tar las incumbenzas da la vschinauncha tuochan, resguardand il dret federel e chantunel, impustüt ils seguaints sectuors:

B. In particuler

- a) Administraziun generela
- b) Sgürezza publica (pulizia bassa, fats da pum-piers, protecziun civila, organisaziun da cata-strofas)
- c) Furmaziun (scoula populera e scoulina)
- d) Cultura e temp liber (protecziun da la natüra e da monumaints)
- e) Sandet (pulizia da sandet)
- f) Bainster sociel (assistenza sociela)
- g) Trafic e vias
- h) Fabrica
- i) Ambiaint ed uorden dal territori (planisaziun locala, provedimaint d'ova, alluntanamaint d'ova persa, alluntanamaint d'immundizchas, uorden da sunteri, protecziun da l'ambiaint)
- j) Economia publica
- k) Finanzas ed impostas

C. Surder a terz incumbenzas	Artichel 5 La vschinauncha po surder a terz l'execuziun d'incumbenzas e s-chaffir organisaziuns da dret public e privat u as parteciper a quistas.
Lingua ufficiela/ d'instrucziun	Artichel 6 Lingua ufficiela da la vschinauncha es il rumauntsch (per regla idiom puter). Infurmaziuns paun gnir publishedas in fuorma bilingua, rumauntsch (idiom puter) e tudas-ch.
Equalited da sex	Artichel 7 Denominaziuns da persunas, funcziuns e professiuns in quista constituziun as refereschan a tuots duos sex.
Abilitated da vuscher	Artichel 8 Abels da vuscher sun ils burgais svizzers chi haun accumulieu il 18avel an e nu sun suot procuratura causa inabilitated permanenta da güdicher u vegnan rimplazzos d'üna persuna incumbenzada our dal motiv da precauziun.
Dret da vuscher	Artichel 9 Il dret da vuscher in affers cumünels haun tuot ils vschins svizzers chi sun abels da vuscher e chi sun domicilios in vschinauncha.
Elegibilitad	Artichel 10 Mincha persuna cun dret da vuscher po gnir tschernida in ün'autorited cumünela.
Düreda d'uffizi e salarisaziun	Artichel 11 ¹La düreda d'uffizi dals commembers da las autoriteds cumünelas s'amunta a trais ans. ²Tuot ils commembers da las autoriteds cumünelas paun gnir elets maximelmaing per trais periodas d'uffizi successivas i'l glistess gremi. ³Il president cumünel po gnir elet per trais periodas d'uffizi successivas, eir sch'el ho aunz fat part da la suprastanza cumünela. ⁴Ils commembers da las autoriteds cumünelas ed uffiziants vegnan remuneros tenor la ledscha da salarisaziun da la vschinauncha da S-chanf.
Demischiun	Artichel 12 Sorta ün commember d'ün'autorited cumünela sülla fin d'üna perioda d'uffizi da trais ans, ho'l da preschanter sia demischiun in scrit a la suprastanza cumünela fin la fin da settember da l'an da sortida.

Artichel 13

¹Las tschernas dals commembers da las autoriteds cumünelas haun lö traunter ils 20 october e ils 20 december.

Termin da las
tschernas ed
entreda in uffizi

²L'entreda in uffizi succeda ils 1. schner da l'an seguint. Il tituler chi sorta da l'uffizi es oblio da surder l'uffizi in möd ordino.

Artichel 14

Sch'ün tituler d'ün uffizi sorta per ün motiv definitivmaing da sieu uffizi düraunt la perioda d'uffizi, stu gnir fatta üna tscherna substitutiva pel rest da la perioda d'uffizi, premiss cha la prosma tscherna ordinaria nun hegia lö düraunt ils prossems 9 mais. Per la tscherna substitutiva velan las medemmas disposiziuns scu per las tschernas ordinarias.

Tschernas
substitutivas

Artichel 15

¹Paraints e parantos in lingia directa, fradgliuns, consorts e persunas chi vivan insembel in ün partenadi registro u in üna cumünaunza da vita efectiva nu paun fer part a glistess temp da la medemma autorited cumünela.

Motivs d'exclusiun

²Quists motivs d'exclusiun velan eir traunter ils commembers da la cumischiun da gestiun e'ls commembers da la suprastanza cumünela.

Artichel 16

¹Ün impiego permanent da la vschinauncha nu po fer part da l'autorited directamaing surordinada. El po però gnir clamò a las trattativas ed ho vusch consultativa.

Motivs
d'incompatibilitèd

²Commembers da la suprastanza cumünela nu paun esser commembers da la cumischiun da gestiun.

Artichel 17

¹Ün commember d'ün'autorited cumünela ho da s'absanter in cas da trattativas e votaziuns davart üna fatschenda, sch'el s'vess u üna persuna chi sto cun el in relaziun d'exclusiun i'l sen da l'art. 15 al. 1 ho ün interess direct e persunel landervi.

Oblig da
s'absanter

²Ün commember da la cumischiun da gestiun ho da s'absanter al mumaint da l'examinaziun da la contabilitèd e da la gestiun d'ün'autorited, d'üna cumischiun u d'ün uffizi, sch'el s'vess u üna persuna chi sto cun el in relaziun d'exclusiun i'l sen da l'art. 15 al. 1 fo part da tela.

Artichel 18

Il dret da petiziun es garantieu. Mincha abitant da la vschinauncha po inoltrer in scrit propostas, giavüschs e dumandas per mauns da las autoriteds cumünelas. Quistas sun obliedas da piglier pusiziun in merit infra trais mais.

Dret da petiziun

Artichel 19

Dret d'iniziativa

¹Vainch (20) persunas cun dret da vuscher in fats cumünels paun pretender cun lur suottascripziuns üna votaziun davart üna proposta inoltreda dad ellas. Da que sun exclusas decisiuns cha autoritads cumünelas haun trat i'l ram da lur cumpetenza u scha la proposta cuntrafo al dret superiur.

²L'iniziativa po gnir inoltreda in fuorma d'ün'intimaziun generela u in fuorma d'ün sböz elavuro. Ella es d'inoltrer a la suprananza cumünela insembel cun las suottascripziuns.

³Zieva il text da l'iniziativa ed aunz las suottascripziuns sun dad indicher las tschinch (5) persunas chi haun il dret da retrer l'iniziativa. Sainz'otra regulaziun as fo quint cha quistas tschinch (5) persunas decidan cun decisiun da majorz sur d'üna retratta da l'iniziativa.

Artichel 20

Procedura in cas d'iniziativas

¹La suprananza cumünela es oblieda da suottametter per üna decisiun a la radunanza cumünela üna dumanda d'iniziativa reuschida e valabla, da piglier pusiziun e da fer a cas üna cuntraproposta infra ses mais.

²Sch'üna cuntraproposta es avaunt maun, vain il prüm decis traunter quista e l'iniziativa. Zieva ho la radunanza cumünela da decider in üna votaziun definitiva sch'ella accepta u refüsa la proposta chi resorta da la prüma votaziun.

Artichel 21

Retratta da l'iniziativa

Üna dumanda d'iniziativa po gnir retratta da las tschinch persunas indichedas tenor l'art. 19 fin al mumaint da la votaziun, premiss ch'ella cuntegna üngüna clausula da retratta divergenta.

Artichel 22

Iniziativa illegghela

¹Iniziativas chi cuntradischan a ledschas superiuras nu sun admissas e nu vegnan suottamissas a la radunanza cumünela.

²In ün tel cas comunichescha la suprananza cumünela als iniziants sia decisiun in scrit e cun indicaziun dals motivs.

Artichel 23

Moziun

¹Mincha votant chi fo part a la radunanza cumünela ho il dret da fer propostas sur d'üna chosa chi nu figürescha sülla glista da tractandas e chi sto illa cumpetenza dals votants.

²Sch'üna tela proposta vain declareda scu importanta da la prosma radunanza cumünela, ho la suprananza cumünela da suottametter la proposta il pü tard infra ses mais a la radunanza cumünela. Dal rest velan confuorm al sen las disposiziuns davart l'iniziativa (art. 19 ss.), cun excepziun da l'art. 21.

Artichel 24

¹Mincha votant chi fo part a la radunanza cumünela po dumander suot la tractanda varia infurmaziuns. Suot varia nu paun gnir trattas üngünas decisiuns, cun excepziun d'üna decisiun tenor l'art. 26.

Dret d'infurmaziun

²Respostas sun da der il pü tard düraunt la prosma radunanza cumünela. La comunicaziun da l'infurmaziun po gnir suspaisa u tralascheda, schi s'opponan interess considerabels da la vschinauncha u da terzas persunas.

Artichel 25

¹La suprastanza cumünela infuorma il public periodicamaing ed in möd adequat sur da fatschendas d'interess generel ed impustüt sur dad affers, decisiuns u planisaziuns importantas.

Oblig
d'infurmaziun

~~²A vela il princip da trasparenza tenor la ledscha davart il princip da trasparenza (ledscha da trasparenza) dal chantun Grischun. Documaints officiels paun esser accessibels pür cur cha la decisiun politica u administrativa, per la quela eis sun la basa, es tratta.~~

Artichel 26

¹Üna decisiun da la votaziun a l'urna u da la radunanza cumünela po adüna gnir suottamissa per la reponderaziun. Ils drets da terzas persunas restan resalvos.

Reponderaziun

²Vain giavüscho düraunt üna radunanza cumünela ch'üna decisiun d'üna radunanza cumünela gnia suottamissa ad üna reponderaziun, decida la glistessa radunanza cumünela tres magiurited scha quist giavüscho dess esser relevant. In cas da schi stu la suprastanza cumünela suottametter la dumanda da reponderaziun a la prosma radunanza cumünela, però il pü tard infra trais mais.

³Per revgnir a decisiuns in vigur infra 1 an, bsögna l'acconsentimaint da duos terzs da las vuschs dals preschaints in occasiun da la decisiun sur da l'affer.

Artichel 27

La respunsabilitè dals organs cumünels per dans ch'els chaschunan in exercitand lur activited ufficiela, as drizza tenor la ledscha davart la respunsabilitè publica dal chantun Grischun.

Respunsabilitè

Artichel 28

Il dret da plaunt cunter decisiuns e disposiziuns dals organs cumünels as drizza tenor la legislaziun chantunela.

Dret da recuors

Artichel 29

¹A sun da scriver protocols separos davart las trattativas da la radunanza cumünela, da la suprastanza cumünela e da las ulteriuras autoriteds cumünelas u cumischiuns.

Protocol

²Il Protocol stu infurmer almain davart las decisiuns, ils resultats da las tschernas, scu eir davart eventuelas reclamaziuns a regard la violaziun dad ordinaziuns da cumpetenza e da procedura.

³Quists protocols sun da suottascriber da l'actuar e zieva l'approvaziun eir dal president.

~~⁴Per piglier invista al protocol da la radunanza cumünela vain tel exponieu il pü tard 15 dis zieva la radunanza e düraunt 15 dis al fnestrigl da l'administraziun cumünela e publiche sülla pagina d'internet da la vschinauncha.~~

⁵Recuors cunter il protocol sun d'inoltrer in scrit a la suprastanza cumünela infra il termin da piglier invista. Quists vegnan trattos a la prosma radunanza cumünela ed il protocol vain in seguit approvo. Scha nun aintran üngüns recuors vela il protocol scu approvo.

Artichel 30

Invista dals protocols

¹Minchün ho il dret d'invista dals protocols da la radunanza cumünela publica.

²L'invista dals protocols da las radunanzas cumünelas na publicas e da las autoriteds cumünelas vain permissa, scha paun gnir fats valair interess degns da protecziun. Il dret d'invista po gnir accumplieu tres la consegna d'ün extrat dal protocol.

II. Organisaziun cumünela

1. Organs cumünels

Artichel 31

Organs cumünels

¹Ils votants in lur totalited fuorman l'organ suprem da la vschinauncha.

²Els exerciteschan lur drets a norma da quista constituziun illa votaziun a l'urna ed illa radunanza cumünela.

³Ils organs ordinaris da la vschinauncha sun:

- a) La votaziun a l'urna
- b) La radunanza cumünela
- c) La suprastanza cumünela
- d) La cumischiun da gestiun
- e) Il cussagl da scoula

Artichel 32

Fuorma da tscherna

¹Tar tschernas es tschernieu, chi chi raggiundscha la magiurited absoluta i'l prüm scrutin u la magiurited relativa da tuot las vuschs valablas in ulteriurs scrutins.

²Tar tschernas cumplessivas vegnan quintedas insembel tuot las vuschs valablas dals candidats e partidas tres la quantited dopla dals mandats libers, la cifra arundida sül prossem inter, es la magiurited absoluta.

³Tar tschernas singulas vegnan quintedas insembel tuot las vuschs valablas da candidat e partidas cun duos, la prosma cifra pü ota es la magiurited absoluta.

⁴In cas da parited da vuschs decida la sort davart la tscherna.

⁵In cas chi vain tschernieu ün candidat na numno per ün uffizi, ho el temp fin a 8 dis zieva la tscherna a l'urna respectiva per accepter la tscherna.

⁶Candidats numnos a l'administraziun cumünela vegnan preschantos publicamaing da la suprantza cumünela in üna fuorma adatteda e que almain 12 dis aunz la tscherna a l'urna. La nominaziun stu indicher, sper il nom exact dal candidat, a che mandat resp. a che autorited cha la nominaziun as referescha. Inpü stu la nominaziun cumpruver l'acconsentimaint da la persuna nominada.

Artichel 33

¹Üna vusch es invalabla, sch`ella:

Vuschs invalablas

- a) Vela per üna persuna sainza dret da vuscher;
- b) Es per üna persuna chi figürescha già sün la medemma cedla da vuscher (cumulaziun);
- c) Chaschuna dubis motivos per chi o che ch'ella vela;
- d) Cuntegna remarchas spermalantas.

²Sch'üna cedla da vuscher cuntegna dapü noms valabels cu la quantited da personas chi sun da tscherner, sun las vuschs surpü invalablas. Ils noms vegnan strichos da suotsü e da dretta a schneistra.

³Cedlas da vuscher vödas nu vegnan consideredas per calculer la magiurited absoluta.

Artichel 34

¹Sch'üna persuna vain tschernida in differents uffizis chi s'excludan vicendaivelmaing, stu ella as decider infra 8 dis per ün u l'oter uffizi.

Tschernas in
differents uffizis

²Scha sun avaunt maun motivs d'exclusiun i'l sen da l'art. 15 da la constituziun cumünela, es tschernieu in cas d'üna tscherna simultana quel candidat chi raggiundscha las pü bgeras vuschs. Scha tuots duos candidats haun listess bgeras vuschs, decida la sort.

³Scha vain tschernida üna da las personas, traunter las quelas ad exista ün motiv d'exclusiun i'l sen da l'art. 15 da la constituziun cumünela, e scha l'otra persuna es in uffizi, sainza cha a medem temp cun la tscherna da la prüma persuna füss da fer la reelecziun da la seguonda persuna, es la tscherna invalabla.

Artichel 35

¹Las votaziuns a la radunanza cumünela sun aviertas. Ellas sun da fer in scrit, scha tschinch dals votants preschaints pretendan que.

Fuorma da
votaziun

²In cas d'üna votaziun avierta es decisiva la magiurited absoluta dals votants. In cas da parited da vuschs decida il parsura.

³In cas d'üna votaziun in scrit es decisiva la magiurited da las vuschs valablas entredas. Cedlas da vuscher vödas ed invalablas nu vegnan quintedas. In cas da parited da vuschs vela il proget scu refüso.

a) La votaziun a l'urna

Artichel 36

Dals votants vegnan tschernieus a l'urna:

1. Il president cumünel;
2. Il vicepresident cumünel;
3. Ils ulteriurs trais commembers da la suprastanza cumünela;
4. Ils 3 commembers da la cumischiun da gestiun;
5. Ils 2 commembers dal cussagl da scoula.

Cumpetenzas
electorelas

Artichel 37

La votaziun a l'urna ho las seguintas cumpetenzas da decisiun:

1. Decreter e modifier la constituziun cumünela;
2. Expensas a partir da frs. 3'000'000.00, scu eir expensas a partir da frs. 100'000.00 chi's repetan annuelmaing;
3. Autoriser cumpra, vendita, barat ed impegnaziun da possess da fuonz scu eir conceder oters drets reels limitos chi surpassan frs. 3'000'000.00;
4. Conceder e modifier essenzielmaing concessiuns per l'utilisaziun da l'ova, exerciter il dret da scadenza i'l sen da la legislaziun davart il dret da las ovas;
5. Conceder drets d'utilisaziun speciels da püs ans.

Cumpetenzas da
decisiun

Artichel 38

¹Tar tschernas e votaziuns a l'urna es da protrametter la documentaziun da tscherna e da votaziun als votants il pü tard duos eivnas aunz il di da votaziun.

²La radunanza cumünela ho da preparar tuot ils affers chi suottastaun a la votaziun a l'urna, cumprais ün'arcumandaziun da votaziun, e dals deliberer per mauns da la votaziun a l'urna.

Procedura

b) La radunanza cumünela

Artichel 39

La radunanza cumünela ho las seguintas cumpetenzas:

Cumpetenzas

1. Tuot las tschernas chi nu sun arsalvedas explicitamaing ad ün oter organ ubain ad ün'otra autorited;
2. Decreter e modifier las ledschas cumünelas;
3. Approver il preventiv e'l quint cumünel scu eir fixer il pè d'impostas;
4. Decider sur da expensas chi surpassan las competenzas da'l cussagl cumünel e nu suottastaun a la votumanziun a l'urna;
5. Approver il contrats relativs a regard acquister, vender, baratter ed impegner proprietad da fuonz scu eir da conceder e schoglier servituts ed agravis fundiaris, premiss cha que nu tanghescha la cumpetenza d'oters organs;
6. Piglier sù novvs imprasts e surpiglier süerteds;
7. Conceder imprasts, scha que surpassa la cumpetenza finanziaia da la suprastanza cumünela e nun es definieu i'l ram da l'utilisaziun confuorm a l'intent da facultad da fondos tres l'autorited cumpetenta.
8. Decider davart la collavuraziun cun otras vschinaunchas ed organisaziuns da dret public e privat;
9. La fusiun cun otras vschinaunchas;
10. Tratter e deliberer affers a maun da la votaziun a l'urna.

Artichel 40

¹La radunanza cumünela vain convocheda da la suprastanza cumünela.

Convocaziun,
tractandas

²A paun be gnir trattas decisiuns davart affers chi figüreschan sülla glista da tractandas comunicada almain duresch dis aunz la radunanza cumünela.

³Tar affers cun granda purteda per la vschinauncha elavurescha la suprastanza cumünela üna missiva per mauns dals votants chi vain protramissa a temp ütil ubain publicada sülla pagina d'internet da la vschinauncha.

Artichel 41

¹Mincha radunanza cumünela convocheda confuorm a l'uorden es abla da decider.

Abilitad da
decider, public,
s'absanter

²Las radunanzas cumünelas sun publicas. L'exclusiun da personas sainza dret da vuscher vain proclamada apaina ch'interess predominants publics u privats a regard singuls affers pretendan que. Sur da l'exclusiun da personas sainza dret da vuscher decida la radunanza cumünela.

³Als motivs decisivs a regard l'oblig da s'absanter per las autoriteds nu velan per ils partecipants da la radunanza cumünela.

Artichel 42

La radunanza cumünela vain mnedada dal president cumünel. In cas cha quel es absaint ubain in dovair da s'absanter vain el substituieu dal vicepresident u d'ün oter commember da la suprastanza cumünela.

Presidi da la
radunanza

Artichel 43

¹Per tuot las tschernas e votaziuns sto a disposiziun ün büro electorel resp. da votaziun. Las lezchas pels commembers dal büro electorel e da votaziun vegnan descrittas in ün quadern da dovairs.

Scrutinaduors,
büro electorel

²Il commembers dal büro electorel e da votaziun vegnan tschernieus da la suprastanza cumünela.

c) La suprastanza cumünela

Artichel 44

Funcziun e
cumposiziun

¹La suprastanza cumünela es l'autorited principela da la vschinauncha. Ella planisescha e coordinescha sias activiteds.

²Ella as cumpuona dal president cumünel, dal vicepresident cumünel e da trais ulteriurs commembers.

Artichel 45

Tschantedas

¹La suprastanza cumünela vain bannida tres il president cumünel, il vicepresident cumünel u in cas d'impedimaint da tels d'ün oter commember da la suprastanza cumünela, e que uschè suvenz scu cha las fatschendas pretendan que.

²Sün giavüsch da duos commembers da la suprastanza cumünela es il president cumünel oblio da bannir üna tschanteda extraordinaria.

Artichel 46

Abilitè da decider

¹La suprastanza cumünela es abla da decider, scha sun preschaints almain trais commembers cul dret da vuscher.

²La ledscha d'organisaziun regla l'organisaziun da la suprastanza cumünela.

Artichel 47

Votaziuns

¹Per tuot las decisiuns vela la magiurited dals commembers preschaints. In cas da parited da vuschs decida il parsura, tar tschernas decida la sort.

²Mincha commember es oblio da der sia vusch. A restan arsalvedas las dispusiziuns davart il dovair da s'absanter.

Artichel 48

Incumbenzas e
cumpetenzas

¹La suprastanza ho tuot las cumpetenzas chi nu sun attribuidas ad ün oter organ tres dret federel u chantunel, tres constituziun cumünela u ledschas cumünelas.

²Affers da pitschn'importanza po la suprastanza cumünela surlascher, confuorm a la ledscha d'organisaziun a la direcziun d'affers, respectivmaing a l'administraziun per executiun independenta.

³A la suprastanza cumünela suprestaun surtuot:

1. Executer il dret federal e chantunel e las ledschas ed ordinaziuns cumünelas scu eir las decisiuns a l'urna e las decisiuns da la radunanza cumünela;
2. Preparer tuot ils affers per mauns da la radunanza cumünela;
3. Mner e survegliar l'intera administraziun cumünela, scu eir survegliar ils process d'affers da la vschinauncha, impustüt la lavur da la direcziun d'affers;
4. Decider sur da l'adöver dals credits da preventiv decretos (preventiv quint curraint, preventiv quint d'investiziun), per quaut cha confuorm a la ledscha nu sajan incumbenzadas otras autoriteds u administraziuns;
5. Administrer la faculted da la vschinauncha;
6. Preparer il quint annuel, il preventiv ed il plan da finanzas;
7. Decider davart expensas na büdschettadas, disponiblas fin ad ün import da frs. 50'000.00 pel medem oget e fin a frs. 5'000.00, scha que as tratta d'expensas chi's repetan annuelmaing;
8. Decider davart l'acquist da proprietad da fuonz fin ad ün import total da frs. 50'000.00;
9. Valüter imsüras i'l ram da la politica da terrain e politica da terrain da fabrica, ed a cas fer üna dumanda adeguata per temp a la radunanza cumünela;
10. Decider davart fer process e plaunts scu eir conclüder congruents u contrats da cumpromiss;
11. Exerciter la pussanza da la pulizia illa vschinauncha e la cumpetenzza penela illa procedura penela administrativ;
12. Adatter il dret cumünel al dret superiur, premiss cha nun exista üngün spazi regulativ;
13. Tscherner e nominer tenor la ledscha d'organisaziun;
14. Impü resultan las cumpetenzas our da la ledscha, impustüt our da la ledscha d'organisaziun.

Artichel 49

¹La suprastanza cumünela rapreschainta la vschinauncha invers terzas personas ed avaunt ils tribunels.

Rapreschanter la
vschinauncha vers
l'exteriur

²Il president cumünel insembel cul vicepresidente cumünel u ün da quels duos cul chanzlist cumünel haun insembel la suottascripziun giuridicamaing valabla per la vschinauncha.

Artichel 50

¹La suprastanza cumünela repartischa l'administraziun cumünela in decasteris. Ella infuorma ils abitants sur da la repartiziun dals decasteris süls singuls commembers da la suprastanza.

Decasteris

²Mincha commember da la suprastanza cumünela maina e surveglia las fatschendas d'ün decasteri. El rapporta a la suprastanza cumünela da sieus acts ufficiels.

³La ledscha d'organisaziun regla ils ulteriurs detagls.

Artichel 51

¹Il president cumünel, il vicepresident cumünel u in cas d'impedimaint da tels ün oter President cumünel
commember da la suprastanza cumünela, maina la radunanza cumünela e
presidiescha las tschantedas da la suprastanza cumünela scu eir quellas da la
direcziun d'affers.

²Il president cumünel prepara insembel culs commembers da la suprastanza
cumünela ed eventuelmaing culla direcziun d'affers, la glista da tractandas da la
suprastanza cumünela. El pissera per l'execuziun da las decisiuns trattas,
consultand la direcziun d'affers ed eventuelmaing ils commembers da la
suprastanza cumünela.

³Il president cumünel es autoriso da fer expensas unicas, disponiblas e na
büdschettadas fin a frs. 5'000.00, tuot in tuot però na dapü cu frs. 20'000.00 düraunt
ün an da gestiun.

⁴In cas urgients decida el disposiziuns provisoricas necessarias scu imsüra
preventiva.

⁵Impü as drizzan las cumpetenzas dal president cumünel tenor la ledscha, impustüt
tenor la ledscha d'organisaziun.

d) La cumischiun da gestiun

Artichel 52

Cumposiziun

La cumischiun da gestiun as cumpuona da trais commembers. Ella as
constituescha sves.

Artichel 53

Incumbenzas

¹La cumischiun da gestiun examinescha ils affers da l'administraziun cumünela,
impustüt eir la gestiun da la suprastanza cumünela, il forestel ed ils fondos e legats.
Ella ho da rapportar in scrit a la radunanza cumünela e da fer üna proposta fin il pü
tard ils 30 gün da l'an seguint a l'an da gestiun.

²Cun l'acconsentimaint da la suprastanza cumünela po la cumischiun da gestiun
incumbenzer impü l'uffizi da vschinaunchas u a perits privats cun l'examinaziun da
la contabilted e da la gestiun.

³La cumischiun da gestiun po fer ün rapport speciel per mauns da la suprastanza
cumünela davart constataziuns da character subordino.

⁴Per specielas examinaziuns po la cumischiun da gestiun incumbenzer perits
privats.

⁵Ils detagls da la lavur da la cumischiun da gestiun as drizzan tenor la ledscha per la
cumischiun da gestiun.

e) Il cussagl da scoula

Artichel 54

Cumposiziun

Il cussagl da scoula as cumpuona da trais commembers. Il suprastant respunsabel dal decasteri da la suprastanza cumünela surpiglia il presidi dal cussagl da scoula.

Artichel 55

Incumbenzas e
competenzas

Il cussagl da scoula executescha la legislaziun davart la scoula da la confederaziun, dal chantun e da la vschinauncha. El maina e survaglia la gestiun da scoula.

2. Cumischiuns

Artichel 56

¹Per evader tschertas incumbenzas e per la cussagliaziun speciela da la suprastanza cumünela vegnan instituidas las seguaintas cumischiuns permanentas:

Cumischiuns
permanentas

- a) Cumischiun da planisaziun;
- b) Cumischiun da fabrica;
- c) Cumischiun sociela;
- d) Cumischiun da turissem;
- e) Cumischiun d'energia.

²La suprastanza cumünela po installer in cas da bsögn ulteriuras cumischiuns e tscherner ils commembers.

3. Direcziun d'affers

Artichel 57

¹ La direcziun d'affers as cumpuona per regla dal president cumünel scu parsura, dal chanzlist cumünel, dal mainascoula, dal silvicultur e dal mneder dals servezzans technics.

Cumposiziun,
incumbenzas

²Lur incumbenzas scu eir lur cumpetenzas finanzielas, persunelas ed ulteriuras as drizzan tenor la ledscha d'organisaziun.

³La direcziun d'affers es suottamissa a la vasta survagliaunza da la suprastanza cumünela.

III. Finanzas, impostas ed otras taxas

Artichel 58

¹ Ils mezs publics sun d'utiliser da maniera spargnuossa ed economica. Las finanzas dessan esser equalisedas a media vista.

Principis da las finanzas

² Mincha expensa premetta üna basa leghela, üna decisiun da credit ed ün permiss pel pajamaint.

Artichel 59

¹ Il quint cumünel es da mner tenor ils principis generelmaing arcugnuschieus per la contabilted d'economias publicas.

Principis da la contabilted

² Il bilauntsch stu gnir miss sün ün fundamaint saun tres amortisaziuns tenor plan.

³ Ils mezs lios vi da tscherts intents (fondos, fundaziuns e finanziaziuns specielas) dessan gnir zavros ed administros confuorm a lur intent.

⁴ Il rapport annuel insembel cul quint annuel e'l rapport da la cumischiun da gestiun staun gnir suottamiss a la radunanza cumünela, e que fin als 30 gün da l'an seguint.

⁵ Il büdschet e'l pè d'impostas per l'an da quint sun da suottametter per l'approvaziun a la radunanza cumünela fin il pü tard als 15 december da l'an precedaint.

Artichel 60

Cumposiziun da la faculted

La faculted da la vschinauncha as cumpuona:

- a) dals ogets in adöver cumön;
- b) da la faculted administrativa;
- c) da la faculted da giodida;
- d) da la faculted finanzia

Artichel 61

Impostas e taxas

La vschinauncha cuvrescha sieus bsögns finanziaels impustüt our da las impostas, richevs da faculted scu eir contribuziuns e taxas.

Artichel 62

Taxas d'utilisaziun, contribuziuns vi dals cuosts, fits d'utilisaziun

¹ Per conceder las utilisaziuns inchascha la vschinauncha taxas d'utilisaziun u fits.

² Impü po la vschinauncha inchascher da las personas pertuchedas contribuziuns commensuredas vi dals cuosts per las utilisaziuns effectivas ch'ellas haun retrat.

³ Scu indemnisiun per utilisaziuns a basa da concessiuns u permiss per l'adöver public intensiv inchascha la vschinauncha taxas chi correspuondan per regla a la valur da l'utilisaziun.

Artichel 63

Taxas preferenzialas

Scha la vschinauncha fabrica obras u installaziuns chi chaschunan ün avantag speziel per singulas persunas u ün augmaint da la valur per tscherts ogets da faculted, po ella a norma da la legislaziun chantunela ed eventuelmaing a norma da tschertas ledschas cumünelas inchascher üna contribuziun vi dals cuosts da l'ouvra chi correspuonda a quist avantag.

Artichel 64

Taxas

¹La vschinauncha po inchascher taxas dals ütiliseders da las obras, intrapraisas ed installaziuns ch'ella construescha e maina; l'otezza da quistas taxas as drizza tenor ils decrets cumünels respectivs.

²Scu indemnisaziun per üna tscherta ütilisaziun intensiva da l'administraziun cumünela u per fer üna funcziun ufficiela definida (p. ex. der permiss) po la vschinauncha inchascher taxas administrativas.

³L'otezza da las taxas es per regla da fixer da maniera ch'ella correspuonda a la valur da la prestaziun fatta pel destinatur e chals cuosts e la lavur da la vschinauncha sun cuvierts.

Artichel 65

¹La vschinauncha inchascha impostas confuorm a la ledscha d'impostas da la vschinauncha da S-chanf.

Impostas

²Subsidiarmaing vela la legislaziun fiscala chantunela.

Artichel 66

¹Per promover il turissem inchascha la vschinauncha üna taxa pels giasts e per promover il turissem.

Taxa da cura e
taxa per
promover il
turissem

²Las entredgias nu paun gnir druvedas per finanzier incumbenzas cumünelas ordinarias.

IV. Corporaziun vschinela

Artichel 67

Ils drets ed ils dovairs da l'anteriura corporaziun vschinela vegnan chüros da la vschinauncha politica.

Drets e dovairs

V. Disposiziuns finelas

Artichel 68

La constituziun preschainta po adüna gnir revaisa cumplettamaing u parzielmaing. Mincha revisiun aintra in vigur cun l'approvaziun tres la votaziun a l'urna.

Revisiun

Artichel 69

¹La constituziun preschainta aintra in vigur cun l'approvaziun tres la votaziun a l'urna.

Vigur

²Ella stu gnir suottamissa a la regenza per la controlla in connex cun la legitimited e per l'approvaziun.

Que vela eir per mincha müdamaint posteriur da la constituziun.

Artichel 70

Quista constituziun rimplazza la constituziun dal 2007. Cun l'entreda in vigur sun abolidas tuot las prescripziuns da la vschinauncha chi staun in cuntradicziun cun quella.

Aboliziun da
dispusiziuns
cuntradictorias

Quista constituziun es gnida approveda da la radunanza cumünela dals 01.07.2015.

La revisiun parziela dals artichels 47 alinea 3 ed artichel 56 f es gnida approveda da la radunanza cumünela dals 30.08.2016.

La revisiun parziela dals artichels 16 alinea 3, artichel 23 alinea 1, artichel 39 alinea 2, artichel 47 alinea 3 punct 2 ed artichel 48 alinea 2 es gnida approveda a la votaziun a l'urna dals 04.03.2018.

La revisiun parziela dal artichel 59 bis es gnida approveda a la votaziun a l'urna dals 23.09.2018

La revisiun parziela es gnida approveda a la votaziun a l'urna dals 18 gün 2023.

Il president cumünel

Riet Gampell

Il chanzlist

Carlo Planta Wildenberg

Per part Approvo da la Regenza tenor decret dals 15. JAN. 2024 / RB 19 / 2024

Il president:

Dr. Jon Domenic Parolini

Il chancelier:

Daniel Spadin